

Muhulastest

»X« muusikas

Kõneldes äsja «Estonias» esietendunud Aarne Oidi muusikalisest komöödiast «Muhulaste imelikud juhtumised», tahaks alustada sõnadega — paljude heade külgede kõrval jäävad üksikud puudused peaaegu märkamatuks. Tõepoolest — etenduselt tuled ära ja kahetsed, et see juba lõppes. Lavastuses on kõik värviküllane ja elurõõmus nagu muhu rahvariidedki — muusika, tegelaskujud, lavastus ja lavakujundus. Juhan Smuuli jutustuse omapära, selle kirev piltide- ja karakteritegalerii, lopsakas huumor ja lõikav satiir on leidnud ereda kehastuse ka muusikalise komöödia žanris.

Aarne Oit on astunud oma heliloojateel tõhusa sammu muusikaliste lavateoste suunas. «Muhulaste» muusikat iseloomustavad rahvalikkus, kargus, värske helikeel, meloodilisus ja mis teatri seisukohast on eriti tähtis — sobiv ning leidlik orkestratsioon, mille tõttu orkester kusagil ei kata ei soliste ega kooriteksti. Teravmeelselt on sissejuhatuses olustiku iseloomustusena kasutatud laulupeokantadi intonatsioone, hästi on õnnestunud rongisõidumuusika, Viru tänava muusikaline kujundus ning haarav ja elurõõmus finaali. Toremaid karakteristseene kujutavad Andrusse laul Rapla puhvetis, Aadu kupleed Miila Meelille leeripeol ja Mare Tüürimehe laululised «ütlemlised». Südamlik ja kaunis on ka Eha ja Antsu duett «Sa oled mu majakas» ning Eha laul teises vaatuses.

Noorele lavastajale Sulev Nõmmikule oli «Muhulaste» lavaletoomine kõvaks pähklik, kuid ta on selle osavalt katki purenud. On ju «Muhulased» suhteliselt staatiline, rajanedes põhiliselt sõnakoomikal, ning ka ülesehituselt uudne, mis loomulikult tingib uudseid lavastuslikke võtteid.

Kogu lavastuse üldprintsiibiks on ansambllisus hoolikalt läbimõeldud detailidemänguga. Piltide kaleidoskoopiline vaheldumine ja tegevuse lakkaamatu areng nõuavad leidlikkust ja fantaasiat. Seda on nii Sulev Nõmmikul kui ka kunstnik Lembit Roosil olnud piisavalt. Äärmiselt nappide kujunduslike vahenditega on loodud suurepäraseid tegevuspaiga iseloomustused,

milles on näha lavastaja ja kunstniku oskust esitada elust iseloomulikke üksikasju ehtsmuuliliku tähelepanelikkuse ja üldistusoskusega. Tahaksin peatuda mõnel eriti õnnestunud pildil. Üks neist on Miia Meelille leeripidu. Selles stseenis «mängib» iga detail, alates maalitud «port-jääridest» ja luikedega vaibast kuni peolaua jätkuks pandud «Singeri» õmblusmasinalaani. Milline kõlav kõrvakiil väikekodanlusele laksatab sellest pildist!

Viru tänava pilt on samuti suurepärase (vahest ainult lõngused on liiga «säravad» — see on ka peaaegu ainuke ülepakku-

võiks olla läbiva muusikalise kujundusega. Praegusel kujul tekib paratamatult «hakkimine» — muusika vaikib, sest järgneb tekst, siis jälle jupp muusikat ja jälle tekst jne.

Rongisõit on juba oma laadilt staatiline, kuigi seda on püütud varjata koomiliste episoodidega, nagu jaamaülem oma leh-maga, Riiki jooksmine rongi kõrval, rongist mõõdasõitev piimanaine jms. Kõige mõjuvamaks detailiks liikumise illusiooni loomisel on aga kahtlemata sõitjate rütmiline «loksumine». Kahjuks kipub enamik ansambli liikmeid seda veel unustama (välja arvatud Riik — Vello Vi-

Stseen lavastusest. Miia tädi — Sophie Sooaär ja Aadu Kadakas — Alfred Mering.

O. Vihandi foto

mine). Selles on kõik tüüpiline: nii mannekeenid aknal, kannatlikud ootajad restorani ukse taga kui ka sädelevate kõrvarõngastega ja sinistes sokkides kalamüüja tänavanurgal.

Kõige selle tõttu leiab teatrikülastaja igast pildist midagi tuttavat, millelega elus on tulnud kokku puutuda. See omakorda soodustab tiheda kontakti tekkimist lava ja publiku vahel.

Õnnestunult on lahendatud nii laeva- kui ka rongisõidupildid. Laevasõidupildis tundub, et autorid on liigselt kartnud «kuri-kuulsat» melodraamat, mida sellise situatsiooni ja teksti juures pole sugugi tarvis karta. Kogu see pilt

simaal). Samuti tuleks mõelda koori tegevusele teises vagunis, praegu on see nagu mingi teine maailm, mis pole seotud laulupidulistega.

Mõni sõna tegelaskujudest. Juhan Smuuli jutustuses antud suurepäraseid karakterportreed nõuavad lavale kehastamiseks suurt näitlejameisterlikkust.

Eredad ja mahlakad on Aadu Kadakas (Alfred Mering) ja Andrus Kaks-teist (Aaro Pärn), Mare Tüürimees (Eva Meil) ja Kustas (Heino Otto). Tubli on Ervin Kärvet oma viiekordses osas, suutes igaühes neist säilitada üldise laadi ning lisades karakterseid detaile — usuvendana silmakirjalikkust ja ah-

nust, halduritseva «konjunktuurikunsti» harrastaja jultumust ja «Vanamehe» rafineeritust. Tema autojuhis oli aga liigselt rõhutatud karikatüürsust.

Riik Sikusarv (Vello Viisimaa) mõjus oma «elumeelikus» kohmakuses lausa liigutavana, andes ehtsa «külaloodri», «üleküllapoisi ja pillimehe» kuju. Samuti on hästi õnnestunud rahvamaja juhataja Iia Iluvald (Asta Vihandi). Kirjaniku tagasihoidlikku osa täitis suure korrektsuse ja soojusega Hugo Malmsten.

Mõningaid probleeme tekitavad aga kahe keskse «positiivse tegelase» — Eha Keeteliku ja Ants Logi kuju. Võrreldes teiste tegelaste tugeva karakterseusega, kipuvad nad kahvatuks jääma. Juhan Smuuli Ants Logi on tugev, mehine ja sihikindel noormees, kelle tõsidus loob talle autoriteedi. Harri Vasara kehastuses jääb Ants Logi aga põhiliselt lüüriliseks, unistavaks noorukiks ning kohati mõjub isegi abituna. Loomupärane tagasihoidlikkus ei tohiks varjutada mehisust ja tahtekindlat olemust.

Eha Keeteliku kujus (Silvia Urva kehastuses) tundus, et näitleja ei olnud veel leidnud selle õiget olemust ning tagasihoidlikkus ja sellest tulenev teatav pikatoimelisus omandasid mõnikord isegi kohtluse varjundi.

Milliseid üldisi järeldusi võiks teha «Muhulastest» muusikalavastusena? Teose tugevaks küljeks on see, et Juhan Smuuli jutustusest on nopitud välja tähtsamad sõlmpunktid ja üldistused, mille alusel on kujundatud libreto. Situatsioonid ja karakterid on elulised ja tüüpilised, muusika meloodiarikas ja paeluv, lavastus uudne, kõik lavastuse komponendid omavahel heas kooskõlas. Tundub, et just teose elulisus on eelduseks, et see ei jää «ühepäevaliblikaks» teatrilaval, vaid kujuneb meie teatrikülastajate hulgas populaarseks teoseks ja ühtlasi paneb ka meie muusikaliste lavateoste autorite mõtted liikuma uute teede otsinguil.

Lõpuks veel kord korduvalt kõne all olnud probleemist — kavalehtedest. «Muhulaste» kavalehes võtab teos (koos autorite piltidega) enda alla 5 lehekülge, ülejäänud 13 reklaamivad kõike, alates porloomist lokirullidega ja lõpetades jalatsite remondi töökodadega. Kas meie juhtival teatril poleks tõesti aeg võtta eeskujuga «Vanemuiselt», kelle kavalehtedes on kommersreklaami asemel illustratsioonid ja laulutekste koos nootidega, et teatrikülastajale jääks mälestus sellest kunstilisest elamusest, mille ta teatrist kaasa tõi.

Felix Randel